

та родиною, що в результаті значно розширили можливості превентивного впливу школи на сім'ю.

• Випуск серії брошур під назвою “Загальнолюдські цінності”. Кожна брошура – це збірка розробок годин класного керівника з теми певної етичної категорії.

Таким чином, основною моральною якістю не лише вчителя, а й держслужбовця, представника громади у роботі з неблагополучними сім'ями є небайдужість. Перемогти зло можна лише добром у наших душах, і прагненням змінити, перш за все, себе і своє оточення на краще.

Список використаних джерел

1. Захаренко С.О. Проблеми родинного виховання у творчій спадщині О.А. Захаренка: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Захаренко Сергій Олександрович. – Черкаси, 2008. – 212 с.
2. Захаренко О.А. Неопублікована стаття “Поверхи нетрадиційної педагогіки” / Приватний архів родини Захаренків. – п. 136.
3. Захаренко О.С. Педагогіка серця як основа превентивного виховання на прикладі Авторської О.А. Захаренка школи у с. Сахнівка / О.С. Захаренко // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип.142. – С. 34-36.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Вовкочин Л. Ю.

Сидоров О. Ю.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ТИПОЛОГІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

С. Лупаренко, О. Попов, П. Потейко, Л. Суханова виокремлюють такі типи здоров'язбережувальних технологій [3, с. 62]:

• **здоров'язбережувальні** – технології, що сприяють створенню безпечних умов для перебування, навчання та роботи в школі та ті, що розв'язують завдання раціональної організації процесу виховання (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та санітарно-гігієнічних норм, з урахуванням того, щоб навчальне та фізичне навантаження відповідали реальним можливостям людини);

• **оздоровчі** – технології, спрямовані на розв'язання завдань зміцнення фізичного здоров'я здобувачів освіти, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я шляхом застосування фізичних, гімнастичних, фізіотерапевтичних, музичних, загартувальних вправ, різних видів масажу, фітотерапії, ароматерапії;

• **технології навчання здоров'я** – санітарно-гігієнічне навчання, що має на меті формування життєвих навичок, зокрема запобігання травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статевого виховання. Технологія навчання здоров'я – це прийоми, методи, способи, сукупність навчальних і виховних засобів, організаційно-методичний інструментарій освітнього процесу, результатом яких є формування здорового способу життя. Серед здоров'язбережувальних технологій, які застосовують у освітній сфері, Н. Смирнов виокремлює декілька груп, в яких застосовано різний підхід до збереження здоров'я:

1. *Медико-гігієнічні технології.* Вони спрямовані на дотримання належних гігієнічних умов навчання, виховання; контроль і допомогу в цьому, надання консультативної і невідкладної допомоги суб'єктам освітнього процесу; проведення заходів із санітарно-гігієнічної освіти здобувачів освіти і педагогічного колективу; моніторинг здоров'я студентської молоді, організацію заходів із профілактики захворювань; діяльність стоматологічного, ароматерапевтичного, фізіотерапевтичного та інших кабінетів із надання щоденної допомоги здобувачам освіти і педагогам.

2. *Екологічні здоров'язбережувальні технології.* Вони спрямовані на виховання у здобувачів освіти любові до природного середовища, прагнення піклуватися про нього, забезпечення природних, екологічно оптимальних умов для життя та діяльності особистості,

гармонічних взаємин з природою, залучення студентської молоді до дослідницької діяльності у екологічній сфері тощо, що сприяє зміцненню духовного та етичного здоров'я здобувачів освіти. У закладі освіти ці технології реалізуються через обладнання території, наявність зелених рослин у кабінетах, організацію діяльності «живого куточка», участь у заходах з охорони природи.

3. *Лікарсько-оздоровчі технології*. Їх принцип полягає у застосуванні концепцій лікувальних педагогіки та фізкультури, вплив яких сприяє відновленню фізичного здоров'я здобувачів освіти.

4. *Фізкультурно-оздоровчі технології*. Вони зорієнтовані на фізичний розвиток шляхом загартування, тренування сили, витривалості, швидкості, гнучкості й інших якостей, містять у своєму складі систему дій педагога, певних засобів навчання і виховання, а також способів їх використання, що має бути спрямованим на сприяння фізичному розвитку здобувачів освіти.

5. *Соціально-адаптувальні й особистісно-розвивальні технології*. Вони спрямовані на формування та зміцнення здоров'я студентської молоді, підвищення ресурсів психологічної адаптації особистості, мають на меті організацію різноманітних соціально-психологічних тренінгів, упровадженню програм соціальної і родинної педагогіки, участь у яких беруть не лише здобувачі освіти, але й їхні батьки і педагоги.

6. *Технології забезпечення безпеки життєдіяльності*. Їх метою є визначення і використання в освітньому процесі рекомендацій спеціалістів з охорони праці, будівельників, працівників інженерно-технічних, комунальних служб, цивільної оборони, пожежної інспекції та ін.

7. *Здоров'язбережувальні освітні технології*. Вони складають основну групу та мають певний розподіл на: організаційно-педагогічні технології, які зумовлюють побудову освітнього процесу на основі санітарно-гігієнічних норм і сприяють уникненню перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів; психолого-педагогічні, пов'язані з безпосередньою роботою педагога на занятті та відповідним супроводом усіх складових навчання; навчально-виховні технології, які містять у своєму складі програми, спрямовані на зміцнення і формування культури здоров'я здобувачів освіти, формування та розвиток мотивації до ведення здорового способу життя, превенцію шкідливих звичок тощо [5, с. 382–386].

• **виховання культури здоров'я** – виховання у студентської молоді рис характеру, які сприяють здоров'язбереженню та здоров'язміцненню, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню внутрішньої мотивації щодо набуття навичок здорового способу життя, підвищенню відповідальності за стан власного здоров'я, а також здоров'я своєї родини.

Культура здоров'я – це поняття, яке є ширшим порівняно з терміном «здоровий спосіб життя», оскільки воно є складником загальної культури особистості і не просто проявляється в здорових життєвих звичках особистості, а стає критерієм оцінки способу її буття [1, с. 11]. Суть поняття «культура здоров'я» полягає в тому, що здоровий спосіб життя як основний його стрижень – це науково обґрунтований, культурний, найраціональніший і найоптимальніший у конкретних умовах, усвідомлений особистістю як життєва необхідність, спосіб життя [6].

Метою здоров'язбережувальної освітньої технології має виступати забезпечення умов фізичного, психічного, соціального та духовного комфорту, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я учасників освітнього процесу, їх продуктивної когнітивної та практичної діяльності, що базується на науковій організації праці та сприятиме високому рівню культури особистості та її здорового способу життя.

Виходячи зі сказаного, якісними характеристиками здоров'я здобувачів освіти, які діагностуються та перевіряються, визначають такі показники: інтелектуальна та фізична працездатність, фізичний розвиток та фізична підготовленість у цілому, психологічна адекватність та врівноваженість, сукупність соціально-духовних цінностей особистості, які зумовлюють культуру поведінки, а педагога – психофізична готовність до професійної діяльності та високий ступінь її активності, продуктивності.

Здоров'язбережувальна освітня технологія – функціональна система організаційних способів, що скеровує когнітивну та практичну діяльність здобувачів освіти, яка науково та інструментально забезпечує їх здоров'язбереження та здоров'язміцнення [2, с. 11; 4, с. 315-317].

Відомо, що система містить структури, елементів її складових, їх взаємозв'язок та підпорядкованість єдиній меті. До сукупності **основних елементів** здоров'язбережувальної технології належать такі складники:

1. **Інформаційна.** Це концепція, її зміст та принципи, які забезпечують реалізацію мети та завдань.

2. **Інструментальна.** До неї належать матеріальна база (приміщення, класи, лабораторії, кабінети, спортивні зали, майданчики тощо) та її гігієнічний стан (освітлення, вентиляція тощо). Інструментальний складник технології містить також обладнання, інвентар, технічні засоби, навчально-методичне забезпечення.

3. **Соціальна.** Це викладацький та навчально-допоміжний склад, його компетентність, готовність та прагнення реалізації здоров'язбережувальної технології в освіті.

4. **Фінансова.** Це бюджетні та позабюджетні кошти, їх співвідношення.

5. **Нормативно-правове забезпечення** – використання державних нормативних актів (національного та регіонального рівнів, власних коштів).

Складниками здоров'язбережувальних технологій навчання і виховання є такі **компоненти**:

1. Змістовний (добір, систематизація та методична адаптація та модифікація дидактичних матеріалів, що є компонентами змістовної основи здійснення роботи з формування культури здоров'я).

2. Ціннісно-орієнтаційний (прищеплення усвідомлення здоров'я як первинної базової цінності).

3. Операційно-діяльнісний (активне, діяльнісне засвоєння й активізація отриманих знань про здоров'я, методи його розвитку та збереження за допомогою спеціальної навчальної та позакласної роботи студентів).

4. Оцінювально-результативний (проведення опитувань, тестування студентів та їхніх батьків, письмових і творчих робіт, підготовка й організація культурно-масових заходів святкового та спортивно-ігрового характеру).

Найвні здоров'язбережувальні технології реалізуються через такі *напрями освітньо-виховної діяльності*: створення умов для зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти та забезпечення їхнього гармонійного розвитку; організація освітнього процесу з передбаченням його психологічного та фізіологічного впливу на організм людини; розробка й упровадження навчальних програм із формування культури здоров'я і запобігання шкідливих звичок; корекція порушень соматичного здоров'я за допомогою низки оздоровчих і медичних заходів; здійснення медико-психолого-педагогічної діагностики й відстеження динаміки стану здоров'я, фізичного та психічного розвитку студентів; функціонування служби психологічної допомоги учасникам освітнього процесу щодо подолання стресів, тривожності; гуманного підходу до кожного студента, формування навичок доброзичливої та справедливої комунікації у колективі; контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних норм організації освітнього процесу, нормування навчального навантаження і запобігання стомлюваності студентів; організація збалансованого харчування здобувачів вищої освіти у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг.ред. проф. Ю.Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017.
2. Іонова, О.М., Черновол-Ткаченко, Р.І., Гресь, О.В. Здоров'язберігаюча діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу: теоретичні та практичні аспекти Х. : Вид. група «Основа».
3. Коцур, Н. (2012). Формування здоров'язбережувального простору в загальноосвітніх навчальних закладах. Рідна школа, 11, 60-65.
4. Крошка, С.А. (2011). Особливості організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу. Підготовка майбутнього фахівця до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього простору : Збірник

матеріалів регіональної науково-практичної конференції. Донецьк: КВЗН Донецький педагогічний коледж, 1, 313–318.

5. Лупаренко, С.Є., Попов, О.І., Потейко, П.І., Суханова, Л.А. (2010). Сутність, види та особливості здоров'язберігаючих технологій у дітей в умовах сучасного навколишнього середовища. Гігієна населених місць, 55, 382–386.

6. Митяева, А.М. (2008). Здоровьесберегающие педагогические технологии: учеб. пособие. М.: Академия.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Данилюк С. С.

Случінська А. В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦТВА НА МЕЖІ ХІХ-ХХ СТ.

Важко уявити, що 100-150 років тому майже не було жіночих професій, жінки не мали змоги займатися ні наукою, ні мистецтвом, не кажучи вже про політику чи бізнес. Ситуація докорінно змінилася лише на початку ХХ століття: разом із крахом імперії відбулися суттєві зміни в суспільстві, що дозволили жінкам вийти у публічну сферу життєдіяльності суспільства.

Саме з середини ХІХ століття жінок почали поступово допускати у вищі навчальні заклади Європи і США. Однією з найбільш ліберальних країн у цьому сенсі стала Швейцарія. В 1860-х роках вона однією з перших дозволила жінкам, зокрема й іноземкам, навчатися у своїх вишах.

Шлях жінок у мистецтво сповнений терну й насмішок. «Там, де є вовна, є й жінка, яка тче, хай навіть і для того, щоб скоротати час», - писав художник Оскар Шлеммер, який у 1920-х роках викладав у легендарній Вищій школі будівництва та художнього конструювання Баугауз [2]. Такі зауваження, спрямовані на знецінення художньої творчості жінок, доволі дивно чути з надр авангардного та просунутого Баугаузу, мовляв, що жінки, однозначно уступають у малюванні чоловікам.

Ще одна обставина, що унеможливила чесну конкуренцію для жінок – заборона малювати оголені тіла. До слова, ще у 1893 році студентки Королівської академії в Лондоні не допускалися на заняття малюнком з оголеної натури, а пізніше, якщо їх туди і запрошували, то модель повинна була бути частково «задрапірована».

Французька революція 1789-1793 рр. сприяла розкриттю художньої ініціативи низових містких та жінок з дрібних дворянських родин. Слава Жака-Луї Давіда спричинила потік учнів до його майстерні (за підрахунками, офіційно зараховано 430 осіб) [4]. Постійно зростала і кількість жінок-художниць, більшість займались портретами чи жанровими картинами. 1791 року в Салоні зафіксовано 19 жінок-художниць, 1802 року - вже сорок, 1810 року їх виставлялось сімдесят [5]. Аби врегулювати новоявлену тенденцію, жіноче мистецтво поєднали з виробництвом і обклали податком [6]. При цьому мистецька критика жорстко висміювала майстринь-аматорок, оберігаючи елітний фах від «вторгнення», викривала вторинність сюжетів та обмеженість виразних засобів. Якість більшості робіт це дозволяла, через відсутність освіти (знань анатомії) та практики (навичок перспективи).

Існували також і соціальні обмеження, які контролювали життя жінки в суспільстві. Помірне харчування, скромний одяг, висока моральність і покірність були для неї значно важливішими, ніж неординарність і творчість. У своєму есе Нохлін звертає увагу на ціннісні пріоритети у вихованні ХІХ століття: "...для дівчини набагато цінніше робити кілька справ пристойно, ніж демонструвати майстерність у чомусь одному" [3]. До того ж низка теоретиків категорично відмовлялась визнавати, що жінки взагалі можуть бути геніями. Їхні аргументи базувались на таких рисах : емоційність, чутливість і м'який характер.

Великі художниці в історії були, але всі вони якось були пов'язані з соціальним капіталом чоловіків. Або брати, або батьки, або чоловіки, або ментори допомагали жінкам розкрити свій